

РОЗДІЛ 2

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

УДК 37.014.543:364-051

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.1.22>

Світлана АРХИПОВА

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціального забезпечення, Черкаський державний технологічний університет, бул. Шевченка, 460, м. Черкаси, Україна, 18006

ORCID: 0000-0003-4311-9709

Валерій ПЕТРОВИЧ

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи, Волинський національний університет імені Лесі Українки, пр. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська обл., Україна, 43025

ORCID: 0000-0003-4955-2642

Наталія ТИМОШЕНКО

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри філософії, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», керівник навчального центру МБФ «Єврейський Хесед «Бней Азріель», пр. Берестейський, 37, м. Київ, Україна, 03056

ORCID: 0009-0000-2070-6666

Бібліографічний опис статті: Архипова, С., Петрович, В., Тимошенко Н. (2025). Інтеграція теорії та практики в процесі професійної підготовки фахівців соціального забезпечення. *Ввічливість. Humanitas*, 1, 163–173. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.1.22>

ІНТЕГРАЦІЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У статті комплексно досліджено проблему інтеграції теорії та практики в процесі професійної підготовки фахівців соціального забезпечення. Обґрунтовано актуальність такої інтеграції через динамічність соціальної сфери, зростаючу потребу у практико-орієнтованих фахівцях та важливість розвитку м'яких навичок (*soft skills*). Проаналізовано існуючі підходи до інтеграції теорії та практики в Україні (дуальна освіта, практико-орієнтоване навчання) та за кордоном (модель «сендвіч-курсів», навчання через служіння громаді, проблемно-орієнтоване навчання, рефлексивна практика). Визначено основні проблеми та суперечності у процесі інтеграції, зокрема розрив між теорією та реальною практикою, недостатню гнучкість освітніх програм, обмеженість ресурсів для практичної підготовки. Запропоновано теоретичну модель інтеграції теорії та практики, яка включає фундаментальні компоненти (теоретичний, практичний, інтеграційний), враховує сучасні проблеми та підходи до їх вирішення. Розроблено етапи реалізації моделі та надано практичні рекомендації щодо її впровадження, з акцентом на розширення практичної складової, створення системи дуальної освіти, залучення професіоналів-практиків, використання інтерактивних методів навчання та цифрових технологій. Особливу увагу приділено розвитку *soft skills* та міждисциплінарному підходу в підготовці фахівців соціального забезпечення.

Ключові слова: м'які навички (*soft skills*), дуальна освіта, проєктне навчання, інтеграція, соціальна робота, соціальне забезпечення, фахівці соціального забезпечення.

Svitlana ARKHYPOVA

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department Social Security, Cherkasy State Technological University, 460 Shevchenko Blvd., Cherkasy, Ukraine, 18006

ORCID: 0000-0003-4311-9709

Valeriy PETROVYCH

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Social Work and Pedagogy of Higher School, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli ave., Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025
ORCID: 0000-0003-4955-2642

Nataliia TYMOSHENKO

PhD in Pedagogy, Senior Lecturer at the Department of Philosophy, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute», Head of the Educational Centre of the ICF «Bnei Azriel Jewish Hesed», 37 Beresteysky ave., Kyiv, Ukraine, 03056
ORCID: 0009-0000-2070-6666

To cite this article: Arkhipova, S., Petrovych, V., Tymoshenko, N. (2025). Intehratsiia teorii ta praktyky v protsesi profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv sotsialnoho zabezpechennia [Integration of theory and practice in the process of professional training of social security specialists]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 1, 163–173. doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.1.22>

INTEGRATION OF THEORY AND PRACTICE IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF SOCIAL SECURITY SPECIALISTS

The article comprehensively examines the issue of integrating theory and practice in the process of professional training of social security specialists. The relevance of such integration is justified by the dynamic nature of the social sphere, the growing demand for practice-oriented professionals, and the importance of developing soft skills. Existing approaches to integrating theory and practice in Ukraine (dual education, practice-oriented learning) and abroad (the “sandwich course” model, service-learning, problem-based learning, and reflective practice) are analyzed. The main challenges and contradictions in the integration process are identified, including the gap between theory and real practice, the insufficient flexibility of educational programs, and the limited resources for practical training. A theoretical model of theory-practice integration is proposed, incorporating fundamental components (theoretical, practical, and integrative), addressing contemporary issues and approaches to their resolution. The stages of model implementation are developed, along with practical recommendations for its introduction, emphasizing the expansion of the practical component, the establishment of a dual education system, the involvement of professional practitioners, and the use of interactive teaching methods and digital technologies. Particular attention is given to the development of soft skills and the interdisciplinary approach in training social security specialists.

Key words: soft skills, dual education, project-based learning, integration, social work, social security, social security specialists.

Постановка проблеми. Актуальність інтеграції теорії та практики в процесі професійної підготовки фахівців соціального забезпечення обумовлена низкою факторів. По-перше, це динамічність соціальної сфери. Соціальна робота постійно змінюється, реагуючи на нові суспільні виклики. Сучасний соціальний контекст характеризується поглибленням соціальних викликів, таких, як зростання рівня бідності, соціальної нерівності, старіння населення, міграційні процеси тощо. Для успішного вирішення цих питань, фахівці соціального забезпечення повинні бути готовими швидко застосовувати знання на практиці. Інтеграція теорії та практики допомагає здобувачам освіти розвивати адаптивність та здатність реагувати на реальні виклики. По-друге, слід зазначити, що потреба у практико-орієнтованих фахівцях постійно зростає. Ринок праці потребує спеціалістів, гото-

вих до реальної роботи. Роботодавці вимагають від випускників не лише глибоких теоретичних знань, але й високого рівня практичних навичок. Інтеграція теорії та практики в навчальний процес дозволяє підготувати конкурентоспроможних фахівців, здатних відразу ефективно працювати у професійному середовищі.

У цьому контексті також особливу роль відіграють м'які навички (soft skills), які стають невід'ємною складовою успішної діяльності фахівців у соціальній сфері. М'які навички – це набір поведінкових, комунікативних і соціальних компетенцій, які дозволяють людям взаємодіяти з іншими ефективно. Вони включають емоційний інтелект, навички вирішення конфліктів, роботу в команді, лідерство, комунікацію тощо. М'які навички включають комунікацію, емоційну інтелігенцію, здатність до роботи в команді, адаптивність, критичне мислення та

навички вирішення конфліктів. Всі ці навички інтегруються з теоретичними знаннями, що дозволяє фахівцям соціального забезпечення ефективно використовувати свої професійні знання у реальних умовах. Однак, для розвитку цих навичок необхідно створювати умови для їх практичного застосування в процесі навчання, включаючи тренінги, рольові ігри, супервізії та практичні стажування, які дозволяють здобувачам освіти отримати досвід і розвивати важливі особисті та професійні якості.

На превеликий жаль, все ще спостерігається недостатня ефективність традиційної освіти. Традиційні освітні підходи, які зосереджуються на теорії та абстрактних знаннях, часто не відповідають потребам сучасної соціальної роботи. Відсутність практичної складової може призвести до того, що випускники не готові до реальних ситуацій. Сучасні освітні тенденції вимагають активного залучення студентів у процес навчання через симуляції, стажування та роботу з реальними кейсами.

Інтеграція теорії та практики є ключовою частиною навчальних програм в провідних університетах світу. У багатьох країнах соціальна робота побудована на підходах, де здобувачі освіти з першого курсу залучені до практичної діяльності. Важливість адаптації цих стандартів для підвищення якості підготовки фахівців є ключовою тенденцією для українських освітніх програм.

Останнім часом спостерігається потреба в постійному професійному розвитку. У сфері соціального забезпечення важливою є не лише професійна підготовка, але й постійне вдосконалення практичних навичок упродовж кар'єри. Інтеграція теорії та практики ще на етапі навчання сприяє формуванню звички до рефлексії та постійного навчання, що допомагає фахівцям краще реагувати на нові виклики в галузі.

Набуває значення і психологічна готовність до роботи. Студенти, які мають досвід реальної роботи під час навчання, краще підготовлені до емоційних і психологічних труднощів у своїй професії. Інтеграція практики допомагає їм розвинути стійкість та ефективні стратегії вирішення кризових ситуацій. Психологічна готовність до роботи є важливим компонентом професійної підготовки, особливо в таких сферах, як соціальне забезпечення, соціальна робота, психотерапія та інші галузі,

де фахівець регулярно стикається з емоційними і психологічними викликами. Здобувачі освіти, які отримують досвід реальної роботи під час навчання, значно краще підготовлені до професійних труднощів, адже цей досвід дозволяє їм не тільки здобувати технічні навички, але й формувати психологічну стійкість і здатність адекватно реагувати на стресові ситуації.

Інтеграція практичного досвіду в навчальний процес сприяє розвитку не тільки професійних, але й психологічних компетенцій. Студенти отримують можливість працювати безпосередньо з реальними проблемами, що дозволяє їм: *підготуватися до стресових і емоційно складних ситуацій* (практика дає можливість здобувачам освіти побачити реальні труднощі професії, випробувати власну стійкість і відчуття ефективності у вирішенні проблем); *вчитися від наставників* (досвідчені фахівці, які супроводжують здобувачів освіти під час практики, допомагають розвивати ефективні стратегії вирішення кризових ситуацій, вчать, як підтримувати власний емоційний стан і психічне здоров'я в складних умовах); *стимулювати саморефлексію* (під час практики студенти можуть рефлексувати над своїм емоційним досвідом, що допомагає їм краще розуміти себе, свої емоції та реакції на різні ситуації).

Отже, проєктне навчання з інтеграцією практики допомагає здобувачам освіти не лише набувати технічних знань, а й формувати важливі психологічні навички для успішної та стійкої роботи у професії. Це створює ґрунт для розвитку фахівців, які готові не тільки вирішувати проблеми своїх клієнтів, але й підтримувати своє емоційне та психологічне здоров'я, зберігаючи високий рівень професіоналізму.

Аналіз попередніх досліджень. В актуальності теми переконуємось також аналізуючи наукові праці дослідників у галузі професійної підготовки фахівців соціальної роботи. На динамічності соціальної сфери акцентує увагу Т. Семигіна, яка зазначає, що «соціальна робота є динамічною професією, яка вимагає постійного оновлення знань та навичок» (Семигіна, 2020). На потребу у практично орієнтованих фахівцях вказує І. Зверева підкреслюючи, що «ефективність підготовки соціальних працівників значною мірою залежить від поєднання теоретичного навчання з практичною діяльністю» (Соціальна педагогіка, 2006). Дослідниця

О. Карпенко стверджує, що «взаємозв'язок теоретичної і практичної підготовки є основою формування професійної компетентності майбутніх соціальних працівників» (Карпенко, 2019), вказуючи при цьому на необхідність підвищення якості освіти. Вчена А. Капська зазначає, що «інтеграція теоретичних знань і практичних навичок сприяє розвитку аналітичного мислення майбутніх фахівців» (Соціальна робота, 2004). За словами Н. Романової, практична складова підготовки полегшує входження випускників у професію. Зокрема, науковиця зазначає, що «практико-орієнтоване навчання значно прискорює адаптацію молодих фахівців до професійної діяльності» (Романова, 2019).

Мета статті є комплексний аналіз та систематизація підходів до інтеграції теорії та практики в процесі професійної підготовки фахівців соціального забезпечення. Дослідження спрямоване на виявлення ключових проблем і суперечностей у цій сфері, обґрунтування необхідності інтеграції з урахуванням сучасних соціальних викликів та розробку теоретичної моделі, яка сприятиме ефективному поєднанню академічних знань із практичним досвідом.

Виклад основного матеріалу. Спочатку проаналізуємо існуючі підходи до інтеграції теорії та практики у підготовці фахівців соціального забезпечення в Україні та за кордоном.

В Україні дуальна освіта активно розвивається, і з 2017 року започатковано пілотні проєкти з дуальної освіти у різних професіях та галузях, зокрема у сфері технічних спеціальностей, медицини та соціального забезпечення. Вона включає в себе укладання договорів між закладами освіти і підприємствами, організацію навчальних практик та стажувань на виробництві, а також запровадження спеціальних програм підготовки для здобувачів освіти. Завдяки впровадженню дуальної освіти Україна може забезпечити високу якість підготовки фахівців, які відповідають вимогам сучасного ринку праці, та сприяти інтеграції теорії і практики у процесі професійної підготовки. Дуальна освіта – це система навчання, яка поєднує теоретичну підготовку в закладах освіти з практичним навчанням на робочому місці або в умовах, наближених до виробничих. У рамках дуальної освіти студенти здобувають не лише академічні знання, а й набувають професійних навичок безпосередньо в робо-

чому середовищі, працюючи під керівництвом досвідчених фахівців. Цей підхід передбачає поєднання навчання у закладі освіти з навчанням на робочих місцях. За словами О. Кайтанського, «дуальна форма здобуття освіти дозволяє усунути основний недолік традиційних форм та методів навчання – розрив між теорією і практикою» (Кайтанський, 2020).

На збільшенні практичної складової навчання фокусується практико-орієнтоване навчання, яке запроваджується провідними ЗВО України. Вчена Г. Слосанська зазначає, що «практико-орієнтоване навчання передбачає створення викладачами умов, за яких студенти мають можливість виявити і реалізувати свій інтерес до пізнання, освоїти різні форми навчальної діяльності і зробити пізнання звичною і усвідомленою потребою» (Слосанська, 2021).

Переваги дуальної освіти: *забезпечення високої якості підготовки* (поєднання теоретичних знань з практичними навичками дозволяє студентам більш успішно інтегруватися у професійне середовище); *підвищення конкурентоспроможності випускників* (студенти, які проходять дуальну освіту, мають великий досвід роботи та можуть швидше знайти роботу після закінчення навчання); *задоволення потреб ринку праці* (роботодавці можуть більш точно оцінити навички та потенціал здобувачів освіти, що призводить до підвищення якості кадрів на ринку праці); *зменшення відриву між освітою та практикою*: (дуальна освіта дозволяє знизити розрив між теоретичними знаннями та практичною реалізацією знань у реальному житті) (Tymoshenko N., Kalchenko L., 2024).

Ще один підхід щодо інтеграції теорії та практики у підготовці фахівців це проєктне навчання: Цей метод передбачає розробку і виконання студентами проєктів, пов'язаних з реальними соціальними проблемами. Дослідник І. Савельчук підкреслює, що «проєктне навчання сприяє формуванню у здобувачів освіти навичок практичного вирішення соціальних проблем (Савельчук, 2019). Проєктне навчання – це освітній підхід, при якому навчальний процес організовано навколо реалізації конкретних проєктів, що вимагають від студентів активної участі, самостійної роботи, дослідження та застосування теоретичних знань на практиці. Цей метод сприяє розвитку критичного мислення, творчих здібностей, навичок вирішення проблем та

командної роботи. У сфері соціального забезпечення проєктне навчання є важливим для підготовки фахівців, оскільки воно дозволяє здобувачам освіти практично застосовувати знання з соціальної політики, правознавства, психології, управління та інших освітніх компонентів. Це може бути робота над проєктами, спрямованими на вирішення соціальних проблем, розробку програм допомоги різним соціальним групам, дослідження ефективності соціальних ініціатив.

Переваги проєктного навчання: *розвиток критичного мислення та креативності* (здобувачі освіти повинні аналізувати ситуації, знаходити шляхи вирішення проблем та проявляти інноваційність у підходах); *поглиблене розуміння матеріалу* (працюючи над проєктами, студенти глибше розуміють теоретичні концепції, оскільки вони їх застосовують у реальному контексті); *навички співпраці та комунікації* (груповою роботою допомагає здобувачам освіти розвивати навички взаємодії з іншими людьми, лідерства та ефективної комунікації); *мотивація до навчання* (завдяки практичній спрямованості, студенти бачать безпосередній зв'язок між навчанням і реальними проблемами, що підвищує їх мотивацію до навчання); *підготовка до професійної діяльності* (проєктне навчання допомагає студентам розвивати важливі навички, необхідні для майбутньої професійної діяльності, такі як вирішення проблем, управління проєктами, планування та прийняття рішень). Завдяки проєктному навчанню здобувачі освіти отримують досвід роботи з реальними клієнтами або на реальних кейсах, що значно покращує їх підготовку до роботи в соціальній сфері (Oganisjana, K., Trule, L., Dasanayake, R. S. N., Arkhypova, S., Koleda, N., 2023).

Серед існуючих підходів до інтеграції теорії та практики за кордоном можна виділити:

Модель «сендвіч-курсів» (Велика Британія): ця модель передбачає чергування періодів теоретичного навчання з тривалими періодами практики. За словами В. Поліщук, «така модель дозволяє студентам глибше зануритися у практичну діяльність і краще інтегрувати теоретичні знання» (Поліщук, 2018).

Модель «навчання через служіння громаді» (США): цей підхід поєднує навчання з волонтерською роботою в громаді. Л. Романовська зазначає, що «цей метод дозволяє здобувачам освіти застосовувати теоретичні знання на

практиці, одночасно розвиваючи соціальну відповідальність» (Романовська, 2020).

Проблемно-орієнтоване навчання (Нідерланди): цей підхід базується на вирішенні реальних професійних проблем. За словами Л. Ребухи, «проблемно-орієнтоване навчання сприяє розвитку критичного мислення та навичок вирішення проблем у майбутніх соціальних працівників» (Ребуха, 2019).

Рефлексивна практика (Австралія): цей підхід акцентує увагу на рефлексії студентів щодо їхнього практичного досвіду. О. Карпенко підкреслює, що «рефлексивна практика допомагає студентам краще інтегрувати теоретичні знання з практичним досвідом» (Карпенко, 2019).

Аналіз цих підходів показує, що як в Україні, так і за кордоном існує тенденція до посилення практичної складової навчання та пошуку ефективних способів інтеграції теорії та практики. Однак, за кордоном спостерігається більша різноманітність підходів та їх більш системне впровадження.

Розглянемо основні проблеми та суперечності, які виникають при реалізації процесу інтеграції теорії та практики у підготовці фахівців соціального забезпечення:

Розрив між теорією та реальною практикою: часто теоретичні знання, які отримують здобувачі освіти, не повністю відповідають реаліям практичної діяльності. Як зазначає Т. Семигіна, «існує певний розрив між академічними знаннями та вимогами практичної діяльності, що ускладнює адаптацію випускників до професійного середовища» (Семигіна, 2020).

Недостатня гнучкість освітніх програм: освітні програми не завжди встигають адаптуватися до швидких змін у соціальній сфері. За словами О. Карпенко, «існуюча система підготовки фахівців часто не встигає за динамічними змінами у соціальній роботі, що призводить до невідповідності між навчанням та реальними потребами галузі» (Карпенко, 2019).

Обмеженість ресурсів для практичної підготовки: заклади освіти часто стикаються з нестачею баз практики та ресурсів для повноцінної практичної підготовки. І. Зверева підкреслює, що «недостатнє фінансування та обмежена кількість партнерських організацій ускладнюють організацію якісної практичної підготовки» (Зверева та ін., 2006).

Складність оцінювання практичних навичок: виникають труднощі з об'єктивним оцінюванням

практичних компетенцій здобувачів освіти. А. Капська зазначає, що «традиційні методи оцінювання часто не дозволяють повною мірою оцінити практичні навички та вміння студентів» (Капська, 2004).

Недостатня підготовка викладачів: не всі викладачі мають достатній практичний досвід для ефективної інтеграції теорії та практики. Н. Романова стверджує, що «часто виникає ситуація, коли викладачі, маючи глибокі теоретичні знання, не мають актуального практичного досвіду роботи в соціальній сфері» (Романова, 2019).

Мотивація студентів: здобувачі освіти не завжди розуміють важливість інтеграції теорії та практики. За словами В. Поліщук, «часто студенти недооцінюють значення теоретичної підготовки, прагнучи якомога швидше перейти до практичної діяльності» (Поліщук, 2018).

Бюрократичні перешкоди: існують адміністративні та бюрократичні бар'єри, які ускладнюють впровадження інноваційних підходів до навчання. Г. Слозанська зазначає, що «існуюча система регулювання освітнього процесу часто не дозволяє гнучко реагувати на потреби у зміні форм та методів навчання» (Слозанська, 2021).

Культурні відмінності: при впровадженні зарубіжного досвіду виникають труднощі, пов'язані з культурними та соціальними відмінностями. Л. Ребуха З. підкреслює, що «механічне перенесення зарубіжних моделей інтеграції теорії та практики без врахування українських реалій може бути неефективним» (Ребуха, 2019).

Ці проблеми та суперечності вказують на необхідність системного підходу до вдосконалення процесу інтеграції теорії та практики у підготовці фахівців соціального забезпечення. Це спонукало нас до створення теоретичної моделі інтеграції теорії та практики у підготовці фахівців соціального забезпечення, яка б враховувала сучасні проблеми, з якими стикаються навчальні заклади, роботодавці та студенти, а також нові підходи до їх вирішення.

Розглянемо теоретичну модель інтеграції теорії та практики, а саме, фундаментальні компоненти моделі, проблеми, які слід враховувати в моделі, сучасні підходи до вирішення проблем та етапи реалізації моделі.

Теоретична модель інтеграції теорії та практики.

1. Фундаментальні компоненти моделі:

1.1. Теоретичний компонент:

Мета: забезпечення здобувачів освіти необхідними знаннями про основи соціального забезпечення, теоретичні моделі соціальної роботи, етичні принципи, правові рамки та міжнародні стандарти.

Зміст: систематизація знань через лекції, читання наукових статей, вивчення нормативних актів, моделей соціальної підтримки та основних методів соціальної роботи.

Методи навчання: традиційні методи навчання (лекції, семінари), а також активні форми навчання, зокрема, дискусії та кейс-методи.

Для прикладу можна говорити про створення інтерактивних онлайн-курсів з використанням платформ типу Moodle або Canvas, що поєднують лекції, відеоматеріали, тести та форуми для обговорення. Також це може бути розробка електронного підручника з інтегрованими відеоінтерв'ю з провідними фахівцями в галузі соціальної роботи

1.2. Практичний компонент:

Мета: розвиток практичних навичок через безпосереднє застосування теоретичних знань у реальних умовах.

Зміст: практика в соціальних службах, участь у волонтерських проектах, моделювання реальних ситуацій.

Методи навчання: стажування, навчальні кейси, симуляції, групові проекти з вирішення соціальних проблем.

В якості прикладів можна запропонувати: організацію студентських команд для розробки соціальних проєктів у локальних громадах (наприклад, створення центру підтримки для бездомних або програми менторства для молоді). Проведення навчальних симуляцій, де здобувачі освіти відіграють ролі соціальних працівників, клієнтів та інших зацікавлених сторін у реальних ситуаціях.

1.3. Інтеграційний компонент:

Мета: синтез теорії та практики для формування всебічних компетентностей соціального працівника.

Зміст: інтерактивне навчання, міждисциплінарні проєкти, зворотний зв'язок між теоретичним і практичним навчанням.

Методи навчання: проєктне навчання, кейс-методи з оцінкою результатів на основі реальних даних.

Приклади реалізації: впровадження системи портфоліо, де здобувачі освіти збирають свої роботи, включаючи теоретичні аналізи, прак-

тичні завдання та відгуки з практики. Організація конференцій, де студенти представляють результати своїх досліджень та проєктів перед колегами, викладачами та фахівцями з практики.

2. Проблеми, які враховуються у моделі

2.1. Розрив між теорією та практикою.

Проблема: здобувачі освіти часто відчують, що теоретичні знання не завжди застосовні на практиці.

Рішення: регулярна рефлексія після практики, де здобувачі освіти можуть обговорювати свої практичні досвіди з теоретиками та фахівцями для кореляції знань.

2.2. Недостатня кількість практики

Проблема: в багатьох освітніх програмах практика або недостатня за обсягом, або відсутня.

Рішення: впровадження дуальної освіти та обов'язкової практичної складової протягом усього курсу навчання.

2.3. Обмеженість інтердисциплінарних зв'язків.

Проблема: соціальна робота вимагає інтеграції знань з різних сфер, проте в освітніх програмах часто бракує міждисциплінарного підходу.

Рішення: залучення викладачів з інших галузей (психологія, право, економіка) та організація спільних проєктів для вирішення комплексних проблем.

2.4. Низький рівень цифрової грамотності та технологічних компетенцій.

Проблема: в умовах цифровізації соціальних послуг, фахівці повинні володіти технологічними навичками, але ці навички часто недооцінюються в освітніх програмах.

Рішення: включення курсів з цифрових технологій, таких як електронні бази даних соціальних служб, онлайн-консультації, VR/AR симуляції.

Створення онлайн-платформи для спілкування здобувачів освіти з практикуючими соціальними працівниками, де вони можуть отримувати зворотний зв'язок та менторську підтримку.

Розробка модулів з цифрової грамотності, що включають практичні заняття з використанням різних програмних продуктів та онлайн-інструментів, необхідних для роботи соціального працівника.

3. Сучасні підходи до вирішення проблем.

3.1. Компетентнісний підхід.

Орієнтація на формування професійних компетенцій, таких як критичне мислення, комуні-

каційні навички, управління конфліктами, етичні принципи. Практичні завдання і симуляції мають бути направлені на розвиток цих компетенцій.

3.2. Проектне навчання.

Здобувачі освіти працюють над реальними або симуляційними проєктами, вирішуючи конкретні проблеми, пов'язані з соціальним забезпеченням. Це дозволяє інтегрувати теорію у реальні завдання та отримати практичний досвід.

3.3. Інтерактивне навчання.

Активні методи навчання, такі як кейс-методи, дебати, рольові ігри, що сприяють активному залученню здобувачів освіти у навчальний процес і допомагають їм краще зрозуміти реальність соціальної роботи.

3.4. Міждисциплінарний підхід.

Викладання основних тем через призму інших дисциплін (психологія, право, менеджмент), що допоможе здобувачам освіти краще зрозуміти складні соціальні проблеми та підходи до їх вирішення.

3.5. Рефлексивна практика

Постійний аналіз та рефлексія здобувачів освіти над своїм досвідом у реальних умовах соціальної роботи, що дозволяє виявляти прогалини у знаннях та навичках, а також формувати стратегії їх подолання.

Використання методів гейміфікації для підвищення залученості студентів до навчання (наприклад, створення ігрових симуляцій, де здобувачі освіти заробляють бали за виконання завдань).

Застосування методів аналізу даних для оцінки ефективності соціальних програм та розробки нових інтервенцій.

4. Етапи реалізації моделі.

4.1. Планування і організація навчального процесу.

Створення міждисциплінарної навчальної програми.

Визначення ключових компетенцій, які мають бути розвинуті.

Організація практик та стажувань у соціальних службах.

4.2. Впровадження освітньої програми.

Викладання теоретичних освітніх компонентів із паралельною практичною роботою. Проведення семінарів, воркшопів та тренінгів із залученням фахівців-практиків.

4.3. Оцінка результатів.

Оцінювання через вирішення практичних кейсів.

Зворотний зв'язок від роботодавців і здобувачів освіти.

Регулярний моніторинг та адаптація програми на основі потреб ринку праці.

Створення робочої групи з представників викладачів, здобувачів освіти та практикуючих фахівців із соціального забезпечення для розробки та впровадження нової освітньої програми.

Проведення регулярних оцінювань задоволеності здобувачів освіти та викладачів новим підходом до навчання.

Запропонована модель забезпечує систематичну інтеграцію теоретичних знань і практичних навичок. Вона враховує ключові проблеми, такі як розрив між теорією та практикою, і пропонує інноваційні рішення, що базуються на сучасних освітніх підходах, таких як проєктне навчання, міждисциплінарність та рефлексивна практика. Це допоможе підготувати фахівців соціального забезпечення, які будуть готові до реальних викликів професії.

Розглянемо практичні рекомендації щодо реалізації запропонованої моделі з інтеграції теоретичних знань та практичних навичок для вдосконалення процесу підготовки фахівців у сфері соціального забезпечення, з урахуванням сучасних підходів до інтеграції теорії та практики:

1. Розширення практичної складової в освітній програмі.

Збільшення кількості практичних занять: важливо розширити обсяг практичної підготовки здобувачів освіти, включаючи лабораторні роботи, семінари з реальними кейсами та моделювання ситуацій з соціальної сфери.

Впровадження практики з перших курсів: практичні заняття мають починатися на ранніх етапах навчання, щоб студенти могли поступово інтегрувати теоретичні знання у практичну діяльність.

2. Створення системи дуальної освіти.

Співпраця з роботодавцями: запровадження дуальної системи освіти, де частина навчання відбуватиметься на базі реальних установ соціального забезпечення. Це дасть можливість здобувачам освіти отримати досвід у реальних умовах.

Практичні завдання у рамках реальних проєктів: під час практики здобувачі освіти можуть бути залучені до розв'язання конкретних соціальних проблем або до реалізації соціальних програм.

3. Залучення професіоналів-практиків

Менторська програма: залучення фахівців соціальної сфери як менторів для студентів, що допоможе їм краще зрозуміти реалії професійної діяльності та отримати практичні поради.

Запрошені (гостьові) лекції та майстер-класи: регулярні виступи досвідчених фахівців на тему актуальних викликів у соціальній сфері дозволять здобувачам освіти отримати практичні знання з перших рук.

4. Використання кейс-методів та проблемно-орієнтованого навчання

Кейси з реального життя: включення в програми освітніх компонентів аналізу реальних випадків із соціальної практики допоможе здобувачам освіти розвивати навички вирішення конкретних соціальних проблем.

Проєктна діяльність: залучення здобувачів освіти до розробки проєктів соціального забезпечення або проведення досліджень на базі соціальних служб різного відомчого підпорядкування сприятиме поглибленню практичних знань (Петрович, 2024)

5. Інтерактивні методи навчання

Симуляційні ігри та рольові моделі: залучення здобувачів освіти до симуляційних ігор, що моделюють реальні ситуації в роботі соціальних працівників, допоможе набути необхідні навички прийняття рішень.

Тренінги та воркшопи: організація практичних воркшопів, де майбутні фахівці соціального забезпечення зможуть відпрацьовувати ключові навички комунікації, медіації та роботи з клієнтами.

6. Впровадження цифрових технологій

Навчання використанню сучасних технологій: включення в програму курсів із використання спеціалізованих програмних продуктів і цифрових платформ, які застосовуються у соціальній сфері (електронні бази даних, онлайн-консультації).

Моделювання кризових ситуацій з використанням VR/AR: використання віртуальної або доповненої реальності для симуляції реальних кризових ситуацій, з якими соціальні працівники можуть стикатися на практиці.

7. Інтердисциплінарний підхід

Залучення освітніх компонентів із інших галузей: інтеграція знань з економіки, права, психології та менеджменту в освітню програму допоможе здобувачам освіти отримати більш

широкий контекст і бути готовими до комплексних викликів у соціальній сфері.

Міждисциплінарні проекти: спільна робота з іншими спеціалістами (психологами, юристами, економістами) допоможе здобувачам освіти краще зрозуміти роботу в команді та міждисциплінарну співпрацю.

8. Міжнародний досвід та мобільність

Міжнародні стажування: організація обмінів і стажувань у закордонних соціальних службах дозволить здобувачам освіти перейняти кращі практики інших країн та розширити світогляд.

Використання міжнародних стандартів: включення до програми знань про міжнародні стандарти соціального забезпечення та можливість їх застосування в національному контексті.

9. Оцінювання і рефлексія

Оцінка навчання через практичні кейси: важливо оцінювати здобувачів освіти не лише за теоретичними знаннями, але й за результатами вирішення практичних завдань та участі у реальних проєктах.

Зворотний зв'язок від роботодавців: включення до оцінки навчальних результатів відгуків і оцінок від роботодавців та менторів після проходження здобувачами освіти професійно орієнтованих практики.

10. Підтримка розвитку softskills

Розвиток комунікативних навичок: включення тренінгів з ефективної комунікації, управління конфліктами та емоційного інтелекту, що є важливими для успішної роботи у сфері соціального забезпечення.

Лідерство та управління: курси з лідерства та управління проєктами допоможуть здобувачам освіти краще підготуватися до керівних позицій у соціальній сфері.

Додаткові ідеї:

– Міжнародна співпраця: залучення здобувачів освіти до міжнародних проєктів та обмінів для розширення їхнього світогляду та набуття досвіду роботи в різних культурних контекстах.

– Партнерство з громадськими/сервісними організаціями: співпраця з неурядовими організаціями для надання здобувачам освіти можливості брати участь у реальних соціальних проєктах.

– Використання штучного інтелекту: застосування інструментів штучного інтелекту для персоналізації навчання та надання студентам індивідуальних рекомендацій.

Важливо пам'ятати, що успішна реалізація моделі залежить від кількох факторів:

– підтримка адміністрації: необхідна фінансова та організаційна підтримка для впровадження нових підходів.

– кваліфікація викладачів: викладачі повинні бути готові до використання нових методів навчання та мати відповідні компетенції.

– залучення студентів: здобувачі освіти повинні бути активними учасниками процесу навчання і готові до співпраці.

– оцінка результатів: необхідно регулярно оцінювати ефективність моделі та вносити необхідні зміни (Arkhyrova S., Stavkova S., 2023).

Ці рекомендації спрямовані на інтеграцію теоретичних знань та практичних навичок у підготовці фахівців соціального забезпечення. Впровадження таких підходів дозволить здобувачам освіти бути більш готовими до реальних викликів, які вони зустрінуть у своїй професійній діяльності, та забезпечить їх сучасними інструментами й методами роботи. Рекомендації мають на меті вдосконалення освітнього процесу через розширення практичної складової, впровадження дуальної освіти, залучення професіоналів-практиків, використання інтерактивних методів навчання та цифрових технологій, а також розвиток soft skills та міждисциплінарного підходу.

Висновки. Інтеграція теорії та практики в процесі підготовки фахівців соціального забезпечення є актуальною через необхідність підготовки професіоналів, які здатні не лише теоретично розуміти соціальні процеси, але й ефективно застосовувати свої знання в реальних умовах. Це дозволяє створювати освітні програми, що відповідають вимогам сучасного ринку праці та потребам соціальних служб різного відомчого підпорядкування, а також сприяє підвищенню якості надання соціальних послуг на національному та міжнародному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Семигіна Т. В. Сучасна соціальна робота. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
2. Соціальна педагогіка: теорія і технології : підручник / за ред. І. Д. Зверєвої. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 316 с.

3. Карпенко О. Г. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти. Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2019. 405 с.
4. Соціальна робота: технологічний аспект : навчальний посібник / за ред. проф. А.Й. Капської. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 352 с.
5. Романова Н. Ф. Практична підготовка як складова професійного становлення майбутніх фахівців з соціальної роботи. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. 2019. Вип. 2 (45). С. 64–71
6. Кайтанський О. С. Правове регулювання дуальної форми здобуття освіти. Київ : Правова єдність, 2020. 218 с.
7. Слезанська Г. І. Практико-орієнтоване навчання в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. 2021. Вип. 1 (48). С. 162–174.
8. Савельчук І.Б. Інноваційні методи навчання у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. 186 с.
9. Поліщук В. А. Професійна підготовка фахівців соціальної сфери: зарубіжний досвід. Тернопіль : ТНПУ, 2018.
10. Романовська Л. І. Зарубіжний досвід організації волонтерської діяльності. Хмельницький : ХНУ, 2020. 198 с.
11. Ребуха Л. З. Інноваційні технології навчання у підготовці майбутніх соціальних працівників. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 240 с.
12. Arkhypova S., Stavkova S. Continuous professional training of social workers in the post-non-classical perspective: foreign experience. *Educational space: post-non-classical perspectives: a monograph* / eds. D. Kamenova, S. Arkhypova. Varna: Varna university of management, 2023. 280 p.
13. Oganisjana K., Trule L., Dasanayake R. S. N., Arkhypova S., Koleda N. Factors That Impact Companies' Ability to Create New Opportunities and Realize Innovative Solutions During Crises. In N. Callaos, E. Gaile-Sarkane, S. Hashimoto, N. Lace, B. Sánchez, M. Savoie (Eds.), *Proceedings of the 27th World Multi-Conference on Systemics, Cybernetics and Informatics: WMSCI 2023*, pp. 399-404. International Institute of Informatics and Cybernetics. <https://doi.org/10.54808/WMSCI2023.01.399>
14. Tymoshenko N., Kalchenko L. Innovative approaches to the formation of critical thinking of future specialists in the socio-economic sphere. *Modern trends in the science, education and business: Monograph* / Eds. Svitlana Arkhypova, Dimitrina Kamenova. Varna : Varna University of Management, 2024. P. 86–106. DOI: 10.54055/GLVJ9614
15. Петрович В. Підвищення кваліфікації працівників соціальних служб територіальних громад: виклики сьогодення. *Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади* : матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (04 червня 2024 року, м. Суми). Суми : СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2024. С. 198–202.

REFERENCES:

1. Kaitanskyi, O. S. (2020). Pravove rehuliuвання dualnoi formy zdobuttia osvity [Legal regulation of the dual form of education]. Kyiv : Pravova yednist [in Ukrainian].
2. Karpenko, O. H. (2019). Profesiina pidhotovka maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv v umovakh universytetskoï osvity [Professional Training of Future Social Workers in the Context of University Education]. Drohobych : Drohobyskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
3. Petrovych, V. (2024). Pidvyshchennia kvalifikatsii pratsivnykiv sotsialnykh sluzhb terytorialnykh hromad: vyklyky sohodennia [Advanced training of social services workers of territorial communities: challenges of today]. *Sotsialna pidtrymka simi ta dytyny u sotsiokulturnomu prostori hromady* : materialy V Vseuk. nauk.-prakt. konf. Sumy : SumDPU imeni A. S. Makarenka [in Ukrainian].
4. Polishchuk, V. A. (2018). Profesiina pidhotovka fakhivtsiv sotsialnoi sfery: zarubizhnyi dosvid [Professional Training of Social Specialists: Foreign Experience]. Ternopil : TNPU [in Ukrainian].
5. Rebukha, L. Z. (2019). Innovatsiini tekhnolohii navchannia u pidhotovtsi maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv [Innovative Training Technologies in the Training of Future Social Workers]. Ternopil : TNEU [in Ukrainian].
6. Romanova, N. F. (2019). Praktychna pidhotovka yak skladova profesiinoho stanovlennia maibutnikh fakhivtsiv z sotsialnoi roboty [Practical training as a component of the professional development of future specialists in social work]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Pedahohika. Sotsialna robota*, 2 (45) [in Ukrainian].
7. Romanovska, L. I. (2020). Zarubizhnyi dosvid orhanizatsii volonterskoï diialnosti [Foreign experience in organizing volunteer activities]. Khmelnytskyi : KhNU [in Ukrainian].
8. Savelchuk, I. B. (2019). Innovatsiini metody navchannia u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv [Innovative Teaching Methods in the Professional Training of Future Social Workers]. Kyiv : NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
9. Semyhina, T. V. (2020). Suchasna sotsialna robota [Modern social work]. Kyiv : Akademiia pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu [in Ukrainian].

10. Slozanska, H. I. (2021). Praktyko-oriientovane navchannia v protsesi profesiinoi pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv [Practice-oriented training in the process of professional training of future social workers]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia : Pedahohika. Sotsialna robota*, 1 (48), 162–174 [in Ukrainian].
11. Zvierieva, I. D. (2006). Sotsialna pedahohika: teoriia i tekhnolohii [Social pedagogy : theory and technology]. K. : Tsentr navchalnoi literatury [in Ukrainian].
12. Kapska, A. I. (2004). Sotsialna robota: tekhnolohichniy aspekt [Social work: technological aspect]. K. : Tsentr navchalnoi literatury [in Ukrainian].
13. Arkhypova, S. & Stavkova, S. (2023). Continuous professional training of social workers in the post-non-classical perspective: foreign experience. Educational space: post-non-classical perspectives : a monograph. Varna : Varna university of management.
14. Oganisjana, K., Trule, L., Dasanayake, R. S. N., Arkhypova, S. & Koleda, N. (2023). Factors That Impact Companies' Ability to Create New Opportunities and Realize Innovative Solutions During Crises. In N. Callaos, E. Gaile-Sarkane, S. Hashimoto, N. Lace, B. Sánchez, M. Savoie (Eds.), Proceedings of the 27th World Multi-Conference on Systemics, Cybernetics and Informatics: WMSCI. International Institute of Informatics and Cybernetics. Retrieved from <https://doi.org/10.54808/WMSCI2023.01.399>.
15. Tymoshenko, N. & Kalchenko, L. (2024). Innovative approaches to the formation of critical thinking of future specialists in the socio-economic sphere. Modern trends in the science, education and business : Monograph. Varna : Varna University of Management, 86–106. DOI: 10.54055/GLVJ9614.